

כלי יקר

גיליון 97 שנה ב' ה'תש"פ

פרשת ראה

מגבית חרום

רבי משה קורדובירו זי"ע מבאר בספרו 'תומר דבורה' [פרק א מדה ששית] כי האדם הגומל חסד אף עם היותו חייב, הקדוש ברוך הוא מרחם עליו, וכמו שאמר הקדוש ברוך הוא למלאך גבריאל בעת חורבן הבית הם גומלים חסדים אלו עם אלו, ואף אם הם חייבים – נצולו, והיה להם שארית, והטעם מפני מדה זו 'כי חפץ חסד הוא' רוצה במה שישראל גומלים חסד, ואותו צד מזכיר להם, עם היות שאינם כשרים בצד אחר.

בימים אלו, ערב ראש חודש אלול, אשר כל אדם מחפש זכויות על מנת להגיע מוכן ליום הדין הגדול והנורא, מגלה לנו בעל ה'תומר דבורה' סוד נשגב ונעלה, 'מידת החסד', סגוליות מידה זו היא הדרך לזכות בדין אף אם חס ושלום האדם חייב, על ידי מידת החסד וזכה האדם לזכות בדין.

בתאריך פטירתו של רבי משה קורדובירו זי"ע נפטרה אחותו של מורנו הרב שליט"א הרבנית הצדקנית מרת אילה גוטמן ע"ה, בתקופה שלאחר פטירתה התגלה גדולתה ומעלתה של אותה צדקנית ע"ה, וכפי שכתב מרן הגאב"ד רבי גרוס שליט"א ז"ל עבודתה באצילות של פשטות מופלגת וענוות חן, תורת חסד על לשונה במעשי חסד וצדקה רבים, ובשנות יסוריה צהלתה בפניה, ואומנת אומן מופלאה באהבה ותמימות, בתפלות ובקשות שפכה כמים נוכח ה'.

עקב עול החובות הכבד על כתפי בעלה הגאון שליט"א, בהוראות גדולי ישראל שליט"א נפתחה קרן חרום בקופת העיר

וזכות מצות חסד תעמוד לכל הנוטל חלק במצוה גדולה וחשובה זו, וכפי שסיים מרן הגאב"ד שליט"א את מכתבו המרטיט 'ברורה הדוכה ליתן בעין יפה להחזקת בית גדול זה, לתועלתם של היתומים, תאציל הצדקנית ע"ה מלעילא כל מאי דשאל ליביהו ברוחניות וגשמיות,

[לתרומות לחץ כאן](#)

נתינה ביד ונתינה בלב

'עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו' [דברים יד, כב]

לפי שנאמר [מלאכי ג, י] 'הביאו המעשר אל בית האוצר וגו' והריקותי לכם ברכה עד בלי די', 'שיבלו שפתותיכם מלומר די' [שבת לב:], וביאור הענין הוא שיושפע להם ריבוי תבואה הרבה יותר מכדי הצורך, ואם כן ודאי לא יוכלו לומר די, כי לשון 'די' שייך לומר כשיש להם די מחסורם, אבל כשיש להם די והותר לא יוכלו לומר די, וזהו 'בלי די', ובלי הוא לשון 'לא', ורצה לומר שלא יאמר עליו די, והיינו 'שיבלו שפתותיהם מלומר די', כי אין הפה יכול לדבר די כשיש די והותר,

ועל אותו ריבוי מופלג אמר כפל 'עשר תעשר', ורצה לומר אם 'עשר' שתתן מעשר בשנה זו עשרה ממאה, אז תזכה שלשנה הבאה 'תעשר את כל תבואת זרעך' של שנה זו, ויעשה לשנה הבאה אלף מדות ותתן מאה מעשר, וכן יעשה מידי שנה בשנה, זה שנאמר 'היוצא השדה שנה שנה'.

אך לפי שמצינו שכל עניני צדקה כפולים, 'עשר תעשר', 'נתון נתן' [לקמן טו, י], 'פתוח תפתח' [שם פסוק י], 'והעבט תעביטנו' [שם], וכן השכר כפול 'כי ברך יברכך' [שם פסוק ד], על כן נראה שכל עניני הצדקה כפולים הנתינה ביד, והפיס בפה, על ידי שלא ירע לבבו ויתן לו בסבר פנים יפות ובלב שלם, ורש לא שמע גערה.

כאמרו רבותינו ז"ל [ברכות ח.] 'המתפלל ישהה כשיעור כניסת שני פתחים וכו', והוא לקיים מה שנאמר [תהלים יז, טו] 'אני בצדק אחזה פניך', ומכאן למדו ש'קודם שיתפלל יתן פרוטה לצדקה' [בבא בתרא י, י], וזהו 'שיעור שני פתחים', כמו שנאמר 'פתוח תפתח את ירך' [לקמן טו, ח], והיינו פתיחת היד, ופתיחת הלב, שנזכר בפסוק הקודם 'לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך'. על כן כל עניני הצדקה כפולים, אחת ביד ואחת בלב, ועל כל אחד מאלה הקדוש ברוך הוא קובע לו שכר בפני עצמו, לכך נאמר 'כי ברך יברכך'.

ועל זה אמרו רבותינו ז"ל במדרש [איכה רבה א, נז] 'חטאו בכפלים וכו', כי חטאו בצדקה שענינה כפול, כמו שנאמר [יחזקאל טו, מט] 'הנה זה היה עון סדום אחותך, יד עני ואביון לא החזיקה'. וחטאו גם בשבתות, כמו שנאמר [שם כב, כו] 'ומשבתותי העלימו עיניהם', שכל עניני שבת כפול [מדרש תהלים צב, א], וחטאו גם בשלוח עבדים חפשי בימי ירמיה [לה, יא], וכתוב בהם [דברים טו, יח] 'כי משנה שכר שכיר עבדך'. וזהו חטאו בכפלים וכו'.

דבר אחר כל הכפולות באו לומר, שאם נתן פעם אחד תזכה ליתן גם פעם שני, כי נתינה גוררת נתינה וכן כולם.

הקדוש ברוך הוא מכבד מקומו

‘לא תעשון כן לה’ אלהיכם וגו’ [דברים יג, ד]

לפי שהאומות בוחרים להם לטעותם ‘ההרים הרמים ועץ רענן’ [פסוק ב], כי אין האלילים מכבדים את המקום אלא המקום מכבדם, וההולכים אל הטעות דורשים אל המקום יותר מאחר הטעות, ולפי שהמקום סבה גדולה לעבודה זו, על כן נאמר [פסוק ג] ‘אבד תאבדון את כל המקומות וגו’, אבל אתם ‘לא תעשון כן לה’ אלהיכם’ שלא אתם תהיו הבוחרים במקום, ‘כי אם אל המקום אשר יבחר ה’ וגו’, כי הוא יתברך הבוחר ולא אתם, כי אין כבודו יתברך תלוי במקום, אלא הקדוש ברוך הוא מכבד מקומו לפיכך לשכנו תדרשו. לא תדרשו אל המקום, אלא תדרשו לשכנו ‘איה מקום כבודו’ כי הוא יתברך עיקר והמקום טפל לו,

ומה שנאמר ‘אשר יבחר ה’, ולא גלה את המקום מיד, נתן הרב המורה שלשה טעמים בדבר זכרם מהר”י אברבנאל בספרו.

ואומר אני שיש סוד בדבר, כי אפילו לאברהם לא גלה מיד. ואמר ‘על אחד ההרים אשר אומר אליך’ [בראשית כב, ב] וקרא שמו ה’ יראה’ [שם כב, יד], כי הוא יתברך הרואה ואין אתנו יודע עד מזה, וקרוב לשמוע שלכך לא גלהו שלא ינהגו בזיון בשילה ונוב וגבעון, כשידעו בבירור שלא זו הנחלה והמנוחה.

ותדע כי המפרשים אמרו שכאן נרמז שילה ובית עולמים, והוכיחו זה מחמת כמה שינויים שראו בפרשה, כי מתחילה אמר על שילה ‘כי אם אל המקום וגו’ לשום שמו שם’ [פסוק ה], משמע שימה בעלמא לפי שעה, והיינו שילה, ואחר כך אמר [פסוק יא] ‘והיה המקום אשר יבחר ה’ בו לשכן שמו שם’, ‘לשכן’ משמע קבע לדורות. בראשון אמר ‘ונדריכם’ [פסוק יז], ובבית עולמים ‘ומבחר נדריכם’ [פסוק יא], והוסיף בו ‘ושמחתם לפני ה’ [פסוק יב], ובראשון לא הזכיר לפני ה’. בראשון אמר ‘אתם ובתיכם’ [פסוק יז], ובבית עולמים הוסיף ‘אתם ובניכם ובנותיכם’ [פסוק יב], בשני אמר ‘אשר יבחר ה’ אלהיכם בו’ [פסוק יא] משמע במקום, ובראשון לא הזכיר בו.

ועל זה קשה לי, הרי בראשון נאמר [פסוק ה] ‘מכל שבטיכם’, משמע שגבה הכסף מכל השבטים, והוכיח רש”י זה סוף ספר שמואל [ב כד, כד] ממה שנאמר שם ‘שקלים חמישים’, ובדברי הימים [א כא, כה] כתיב ‘משקל שש מאות’, אלא שגבה חמישים שקל מכל שבט ושבת ועלה לשש מאות, ואם כן בודאי פסוק ראשון מדבר בבית עולמים אשר בנה דוד, ועוד קשה לי, הלא מימות עולם נבחר המקום של בית עולמים, וראיה מאדם שהקריב שם [עייני בראשית רבה לה, ט], והמעשה של עקידת יצחק מוכיח זה, ומהו שאמר ‘אשר יבחר ה’ להבא משמע, ומה שאמר שלשון ‘שימה’ משמע שימה כל דהו, אין דעתי נוחה בפירושו זה, שהרי נאמר [דברים לא, יט] ‘ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם’, וכי צוה ה’ לשום התורה בפיהם שימה כל דהו, ועיין מה שפירש רש”י על פסוק ‘אשר תשים לפניהם’ [שמות כא, א], משמע שאיפכא מסתברא שלשון ‘שימה’ מורה על דבר קבוע אשר לא יסור לעולם.

על כן אומר אני בהפך זה ובזה יתורץ הכל, כי מה שנאמר ‘כי אם אל המקום אשר יבחר ה’ מכל שבטיכם לשום שמו שם’, מדבר ‘בבית עולמים’ שנגבה מכל השבטים, ואף על פי שהמקום הוא כבר נבחר מימות האבות, מכל מקום אמר ‘אשר יבחר’ לשון להבא על שסופו לבחור בגביית הכסף שיהיה מכל שבטיכם, לכך לא נאמר ‘יבחר בו מכל שבטיכם’ כי בו קאי על המקום, והמקום כבר נבחר, ומה שנאמר ‘אשר יבחר’ היינו שיבחר הגבייה מכל שבטיכם לשום שמו שם שימה של קבע, ‘לשכנו תדרשו’, רצה לומר דרשו נא מוקנים ונבונים ויגידו לך כי זה המקום נבחר לקדושה מימות עולם, ‘ובאת שמה’ לשון יחיד, כי פסוק זה אזהרה לרבים אזהרה ליחיד שלא יקריבו בבמה, לא זו רבים שיש לחוש בהם שרצונם להבדל מעדת ישראל, אלא אפילו יחיד שאין בו חששה זו מכל מקום לא יקריב בבמה.

‘והבאתם שמה וגו’ [פסוק יז], מה שלא אמר ‘מבחר נדריכם’ ללמד שביא מן המובחר, לפי שהוא קל וחומר משילה, ועוד שאפילו הבאה כל דהו גורמת לאדם הצלחה במקום קדוש זה ביתר שאת. ואמר ‘ואכלתם שם לפני ה’ [פסוק יז] שאפילו האכילה הגופנית לפני ה’ היא שם, וקל וחומר השמחה שהיא בנפש, ואמר ‘אתם ובתיכם’ כי מסתמא בירושלים קנו להם ‘שלמים וכן רבים’ [נחום א, ב], בתים חשובים ובזה כלל בני ביתו.

ואחר כך אמר [פסוק יא] ‘ועברתם את הירדן וגו’, והיה המקום אשר יבחר ה’ אלהיכם בו וגו’. משמע שזה מדבר במקום שנבחר סמוך להעברת הירדן, והיינו שילה, ועליו אמר ‘אשר יבחר בו’, כי סופו לבחור במקום ההוא לשכן שמו שם לפי שעה, כי המשכן נקרא בשם זה לפי שהיה לפי שעה. ‘ושמחתם שם לפני ה’ [פסוק יב], דווקא השמחה שבנפש לפני ה’ היא, וכל הענין מבואר מעצמו.

ומה שחזר ואמר [פסוק יד] ‘כי אם במקום אשר יבחר ה’ באחד שבטיך’, היינו גם כן שילה שהיה באחד מן השבטים ולא מכולם, ובא הכתוב ליתן לא תעשה בדבר כפירוש רש”י [פסוק יז] אפילו בשילה, וקל וחומר בבית עולמים, ואילו לא חזר ואמר ‘כי אם במקום וגו’, הייתי אומר מה שאמר ‘השמר לך’ ליתן לא תעשה בדבר היינו דווקא בבית עולמים. ופירוש זה אמיתי ונכון.

ריחוק מהשכינה - מגביר התאוה

'כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך ואמרת אוכלה בשר' [דברים יב, ג]

הורה שאין האדם הומה אחר התאות כי אם מתוך הרחבה יתירה, ואין ארי נוהם כי אם מתוך קופה של בשר' [ברכות לב, ג], לכך אמר 'כי ירחיב ה' את גבולך', וזה יביאך לידי הסרת מסוה הבושה מעל פניך עד שתאמר בפה מלא 'אוכלה בשר', ודומה זה קצת לפריקת עול מלכות שמים ולחקור איזהו מקומן של זבחים,

והסבה לכל זה הוא, 'כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' [פסוק כא], כי כל הקרב הקרב ביותר אל מקדש ה' יש עליו מורא מלכות שמים ביותר, כמו שאמר 'ומקדשי תיראו' [ויקרא יט, כט], רצה לומר מן המקדש נמשך שיהיה עליך מורא מלכות שמים, אמנם 'כי ירחק ממך המקום' גורם לך שרחוק ה' מכליותיך, על כן כל היום תתאוה תאוה, גם בוש לא תבוש מלומר 'אכלה בשר'.

הנני מתיר לך הדבר 'וזבחת מבקרך וגו' כאשר צויתך' [פסוק כא], לא בכל עת כי אם לפרקים בעת התגברות התאוה, וזהו שנאמר [פסוק כב] 'אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו', לפי שנאמר [שם יח, יג] 'כי יצוד ציד חיה או עוף', ואמרו רבותינו ז"ל [הולין פד, ג] 'למדך תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר כי אם בהזמנה הזאת'.

ביאור הדבר הוא, שאם ירגיל האדם את עצמו לאכול מן הבהמות המצויין אתו בבית שזור או כשב או עז, אז כל היום יתאוה תאוה וירגיל עצמו באכילתו דבר יום ביומו, אבל אם לא יאכל עד אשר יצוד בערות ובמדברות ציד חיה או עוף שיש לו סכנה וטורח גדול לצודם, אז תשקוט תאותו, כי אין האכילה שוה בגודל הצער והטורח, כי לא לחנם אמר יצחק לעשו 'וצא השדה וצודה לי צידה' [בראשית כו, ג], וכי לא היה לו בבית דבר הניצוד כבר, ולמה חרד את כל החרדה הזאת למלטלו במקומות הסכנה. אלא שהיה מתנהג על פי הדרך ארץ אשר למדה התורה, שלא יאכל בשר כי אם בהזמנה זאת על ידי צידה דווקא, כדי שלא יהיה מורגל בו,

לכך נאמר 'אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו', רצה לומר 'אך', בתנאי זה שלא יהיה מורגל בו ויאכלו כאשר יאכל את הצבי ואת האיל, שמסתמא אינו מורגל בהם כי חיות הנה והם מחוסרי צידה ומחמת הטורח הוא ממעט באכילתם, כך יאכל אפילו סתם בשר, וזה פירוש יקר ומיושב לשון 'אך' יותר מפירושו של רש"י.

ולפי שמצינו, שבכל דבר הניצוד ממקומות ההפקר יש בו לחוש ביותר שלא יהיה דבר גזול, כי על כן הזהיר יצחק את עשיו שיביא לו מן ההפקר ולא מן הגזול [עין רש"י שם], לפי שאולי הניצוד היו לו בעלים וברח מהם, על כן נאמר כאן [פסוק כא] 'וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן לך ה', וכי סלקא דעתך שזיבחת מן אותן אשר לא נתן לו ה' אלא שרצה לומר שיאכל דווקא בהזמנה זאת 'כי יצוד ציד חיה או עוף' ויש לחוש בו על הגזל כאמור, על כן אמר 'אשר נתן לך ה', שהפילו במצודתך, לאפוקי הגזול אינו מאת ה', ועל זה אמר 'כאשר צויתך', והזהרתך על הגזל או הזהרתך שלא תאכל בשר כי אם בהזמנה הזאת.

דמעות על צדיק - לא שבות ריקם

'לא תתגודדו וגו' [דברים יד, א]

לפי שהאומות מצטערים כדון על דבר אבד אשר הולך ולא ישוב, אבל אתה לא כן, כי 'בך בחר ה' להיות לו לעם סגולה' [פסוק ב], וכל סגולת מלכים היינו דבר שמכניסין לאוצר, כך הקדוש ברוך הוא מכניס לאוצר נפשות הצדיקים הטהורות ואינו דבר האבד, ולמה יצטער על דבר שיש לו מציאות וזורה הוא שם, ורק הערב שמשו בעולם הזה, אבל אוכל הוא תרומותיו בעולם הנצחי.

ורבותינו ז"ל [שבת קה, ג] אמרו 'המוריד דמעות על אדם כשר הקדוש ברוך הוא סופרן ומניחן בבית גניזו, שנאמר [תהלים נ, ט] נודי ספרת אתה שימה דמעותי בנאדך הלא בספרתך'. והטעם, לפי שגם הנפשות הם סגולה ואוצר, על כן שם יהיו גם הדמעות בבית גניזו,

ומה שאמר 'הלא בספרתך' לשון בלתי מובן, אומר אני שכך פירושו, כי מה שהקדוש ברוך הוא מוציאן ומכניסן במספר ככוכבים זה מורה על חשיבתן, כי כל דבר חשוב יש לו מספר. על כן נתן טעם על ספירת נודו ושימת הדמעות בנאד ואמר 'הלא בספרתך', רצה לומר הלא גם המה בעצמם הם בספרתך שאתה מוציאן ומכניסן במספר, וכמוהם יהיו גם הדמעות גנוזים ונספרים, ואחר שאינו קרח מכאן ומכאן, על כן אין נכון לשום 'קרחה בין עיניכם למת', כי הקרחה שבין העינים מורה כאלו היו דמעותיו קרחים ואבודים, ואינו כן אלא גם הדמעות נתונים בנאד כאמור.

ויש עוד לפרש 'המוריד דמעות על אדם כשר וכו'. מסתמא המצטער על העדר כשרון המעשה הרי הוא ירא אלהים, וכתוב [ישעיה לג, ו] 'יראת ה' היא אוצרו', היינו אוצרו של הקדוש ברוך הוא, כי אין עושיין אוצר כי אם מדבר שאינו בנמצא, כי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' [ברכות לג, ג], על כן הקדוש ברוך הוא מניח גם הדמעות בבית גניזו, ומה שאמר 'לעם סגולה' קאי גם על 'בין עיניכם' המורה על מקום הדמעות.

סיבת גלגל חוזר בעולם

כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' [דברים טו, י]

רבותינו ז"ל [שבת קנא:] למדו מן לשון 'בגלל' שגלגל הוא שחוזר בעולם. ורבים תמהו על הלשון, כי 'בגלל' אינו לשון 'גלגל' שהרי גימ"ל אחת חסירה.

ואומר אני שכוונתם ז"ל לפרש 'בגלל' מלשון 'וגללו את האבן' [בראשית כט, ג] ורצה לומר כשיתגולל העוני בין האנשים מזה לזה כמנהגו, אז יברכך ה' ויגרום שלא יתגולל ולא יתנפל עליך בנפול על אנשים, וממילא שמעינן שהדבר מתגלגל בעולם כגלגל שכל נותן סופו להיות מקבל, כי כך המדה בכל הנמצאים שבכל השלשה עולמות שכל נותן ישוב להיות מקבל כדרך שבארנו למעלה בפרשת בראשית בפסוק יום השישי [א, לא]. שבכל הנמצאים הולך הדבר בסיבות כגלגל שכל אחד מהם נותן ומקבל בלתי ה' לבדו הוא הנותן ובלתי מקבל.

וטעמו של דבר נראה, שלא רצה ה' שיהיה האדם מתחזק בארץ הוא זרעו עד עולם על דרך שנאמר [ויקרא כה, כג] 'והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ'. ואילו לא היה האדם בא לכלל מדה זו לעולם לא הוא ולא זרעו היה מחזיק בארץ לצמיתות וישכח כי לה' הארץ, על כן הקדוש ברוך הוא מסבב שכל אדם בא לידי מדה זו או הוא או זרעו לידע ולהודיע כי כולם כגרים על הארץ ולה' תבל ומלואה,

וזהו שאמר אחר פסוק כי בגלל ליתן טעם למה הוא מתגולל על אנשים כי לא יחדל אביון מקרב הארץ כי קרב הארץ מחייב ענין זה כאמור, על כן אנכי מצוך לאמר פתוח תפתח את ירך לענייך כדי שיתנו גם לך או לזרעך אבל לא לשניהם כמו שנאמר [תהלים לו, כה] ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. רצה לומר הוא זרעו אלא או הוא או זרעו, ובה אין פסוק זה סותר מה שאמרו רבותינו ז"ל [שבת קנא:] או הוא או זרעו באים לכלל מדה זו.

ויש אומרים חסרון גימ"ל במלת 'בגלל' לומר שזה נמשך מעון מניעת גמילות חסד כי גימ"ל דל"ת דרשו רבותינו ז"ל [שם קד.] גמול דלים. וחסרון הגימ"ל לדלים מסבב הגלגל.

לקראת חודש אלול צוברים זכויות

ברירא דהזוכה ליתן בעין יפה להחזיק בית גדול זה, לתועלתם של היתומים, תאציל
הצדקנית ע"ה מלעילא כל מאי דשאל ליבייהו ברוחניות וגשמיות, ובזכי' למעלה
הגדולה דצדקה, שהוא לאור הגנוז המאיר להתעלות האדם ויו"ח הי"ו.

באעה"ח בצפיה לנס יגון ואנחה,
בגאולת ישראל ובנין בית הבחירה.

מרדכי גרוס

לתרומות

דרך קופת העיר בני ברק - לחץ כאן